

Kysely astmaa sairastavien parissa työtä tekeville ammattilaisille

Allergia-, iho- ja astmaliitto toteutti kyselyn astmaa sairastavien parissa tekeville ammattilaisille alkuvuonna 2023. Kyselyyn vastasi 139 ammattilaista. Liiton oman ammattilaisrekisterin lisäksi kyselyn linkkiä välittivät Filha ry sekä Astma- ja Allergiahoitajat ry.

Valtaosa vastaajista oli terveyden- tai sairaanhoitajia, mutta vastaajissa oli myös muun muassa farmaseutteja, lähihoitajia ja lääkäreitä. Vastaajien taustayhteisöt olivat vaihtelevia: hyvinvointialueet, sairaalat, apteekit ja yksityiset terveystyöryhmät.

Ammattilaiset kokevat osaavansa astman hoidon perusteet, mutta astmaa sairastavat eivät välttämättä saa tarpeeksi tukea omaan tilanteeseensa

Vastaajista 42 prosenttia kohtaa työssään astmaa sairastavia päivittäin. Saman verran vastaajia kohtaa astmaa sairastavan 1–5 kertaa viikossa. 74 prosenttia vastaajista arvioi tuntevansa hyvin astman hoidon perusteet, ja 65 prosenttia oli tutustunut uuteen astman Käypä hoito -suositukseen. 44 prosenttia vastaajista arvioi tarvitsevänsä lisäkoulutusta astman eri hoitovaihtoehtoista. Yli puolet vastaajista kuitenkin arvioi, että astman vaikutukset hyvinvointiin ja elämänlaatuun tunnetaan hyvin. 61 prosenttia vastaajista arvioi, että he pystyvät tukemaan astmaa sairastavan omahoitoa ja arkiselviytymistä riittävästi.

Vain vajaa kolmannes vastaajista arvioi, että astmaa sairastavat osaavat hoitaa itseään. 67 prosenttia vastaajista arvioi, että astmaa sairastava pääsee tarvittaessa hoitoon, mutta vain vajaa kolmannes arvioi, että astmaatikolle tehdään terveys- ja hoitosuunnitelma omahoidon tueksi. Kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, että heillä ei ole tarpeeksi aikaa astmaa sairastavan ohjaukseen ja neuvontaan. 57 prosenttia vastaajista katsoi, että astmaa sairastavat tarvitsevat enemmän sote-ammattilaisten tukea.

Runas kolmannes vastaajista ei tiedä, mitä etuuksia ja palveluita astman perusteella voi saada. Kuitenkin vajaa puolet ilmoitti osaavansa tarvittaessa ohjata astmaa sairastavan sosiaalihuollon ammattilaiselle. 64 prosenttia vastaajista on hyödyntänyt moniammatillista yhteistyötä työpaikallaan, mutta vain runsas puolet vastaajista arvioi, että moniammatillinen yhteistyö toimii hyvin.

lääkällä astmaa sairastavilla korostuvat tekniikka- ja muistamishaasteet

Vastaajilta kysyttiin kokemuksia ikääntyneiden astmaatikkojen ohjaamisesta sekä ikääntyneiden astmaa sairastavien omahoitotaidoista. Vastaajat nostivat esiin lääkkeenottotekniikkaan liittyvät haasteet, muistamisen haasteet sekä vastaanottokäyntien ajankäytön vaikutuksen ohjaamisen laatuun. Moni

vastaajista koki, että ikääntynyt astmaatikko tarvitsee rauhallisen ja kiireettömän ohjaushetken omahoidon opastusta ja kertausta varten. Moni koki, että kertaohjaus ei aina riitä, vaan ikääntyneen kanssa astmaan ja astman omahoitoon liittyviä asioita joudutaan käymään läpi useampaan kertaan. Lääkkeenottotekniikan haasteellisuus sekä lääkitykseen liittyvät muut haasteet korostuvat ikääntyneen astmaatikon hoidossa. Lääkkeenottoa haastavat niin muistiin ja kognitioon liittyvät haasteet kuin myös mahdolliset toimintakykyyn liittyvät rajoitteet. Lääkkeiden käyttöön ja niiden käyttötarkoituksiin voi liittyä enemmän epäselvyyksiä. Monisairaalla astman hoito voi jäädä myös muiden sairauksien varjoon tai sitten muu perussairaus voi aiheuttaa haasteita astman omahoitoon. Omahoitotaidot vaihtelevat myös yksilöiden välillä ja osa vastaajista totesikin, että ikääntynyt voi luulla omahoitotaitojen olevan parempi kuin se todellisuudessa on.

”Omahoitotaidot ovat yleensä puutteelliset iäkkäillä astmaatikoilla. Laitteiden käyttö saattaa olla puutteellista ja inhalaatiotekniikka vajavaista. Iäkkäiden kohdalla riittävä selkeys ja syy-seuraussuhteiden määrittäminen käytännön esimerkkien avulla on tärkeää.”

Työpaikoilla erilaisia hyviä käytäntöjä

Kyselyssä kartoitettiin vastaajilta, minkälaisia astmaa sairastavien hoitoon tai ohjaukseen liittyviä toimintamalleja työpaikoilla on käytössä. Osassa työpaikoista on käytössä astman hoitopolku, kun taas joissain työpaikoissa hoitopolku on ollut aiemmin käytössä, mutta hyvinvointialueelle siirtymisen myötä se on jäänyt pois. Muitakin hyväksi havaittuja käytäntöjä nostettiin esiin. Näitä ovat esimerkiksi selkokiehitykset astmaohjaukset ja mahdollisuus kiireettömään henkilökohtaiseen ohjaukseen ja kontrolleihin. Myös astmaohjauksikäyntejä varten kehitetyt ammattilaisen muistilistat tai potilasjärjestelmän vakiofraasit astmakäynnin vastaanottoa ohjaamaan koettiin toimiviksi. Esille nousi myös muutamalla työpaikalla oleva käytäntö tarjota lapsille ja nuorille astman omahoidon kertauskäynti kolme kuukautta diagnoosin jälkeen. Esiin nousi myös erilaisten oppaiden ja ohjausvideoiden merkitys osana astmaa sairastavien hyvää hoitoa ja ohjausta. Myös inhaloitavien lääkkeiden demolaitteet ja astmayhdyshenkilön tai astmahoitajan pitämät säännölliset koulutukset henkilöstölle koettiin hyväksi toimintamalleiksi. Vastauksissa nousi esiin myös astman Käypä hoito -suositusten ja Terveyskylän Astma- ja allergiatalon materiaalien merkitys osana oman osaamisen kehittämistä sekä astmaa sairastavan ohjauksen tukena. Työparityöskentely lääkärin kanssa sekä moniammatillinen yhteistyö koettiin myös toimivaksi.

”Astmaatikkoja hoitaa yleensä astmaan ja allergiaan perehtyneet hoitajat. Noudatetaan käypähoitosuosituksia. Meillä lisäksi toimiva lääkäri-hoitajayhteistyö. Meillä lisäksi käytössä 2 asiantuntijahoitajaa, jotka vastaanottavat lapsia/nuoria välikontrolleihin ja uudella lähetteellä tulevia, jolloin hoidot saadaan alkamaan nopeasti.”

”Astman hoitopolku, astmahoitajat”

”Käytössämme on lähes kaikkien markkinoilla olevien inhalaattorien demolaitteet, joiden avulla oikean inhalointitekniikan opastaminen on helpompaa. Lisäksi saamme tilattua yhteistyökumppanien kautta erilaisia astmatestejä, jotta asiakkaat voivat itse arvioida omaa hoitotasapainoaan ja ottaa yhteyttä tarvittaessa lääkäriin. Lisäksi erilaiset tietokannat ovat meillä päivittäisessä käytössä ja mainitsemme erilaisista yhteisöistä asiakkaille.

”Hoitajan ohjaukseynti 3kk astmadiagnoosin saamisesta, ohjauksen muistilista, aikuispuolelle siirtyvän nuoren ohjaukseynti, allergia-astmapotilaille soittoaika päivittäin, lääkkeenottotekniikan tarkistaminen joka käynnillä.”

Astmahoitajat takaisin terveyskeskuksiin

Astmaa sairastavan hoito- ja palvelupolun parantamiseksi annettiin useita ehdotuksia. Useampi vastaajista toivoi lisää astmahoitajia työpaikoille. Erityisesti terveyskeskuksiin toivottaisiin enemmän astmahoitajia. Eräs vastaaja kommentoikin, että nyt jokainen lääkäri ja hoitaja hoitaa astmapotilaita oman tietämyksensä mukaan. Astma-asiantuntijuutta kaivattiin myös muualle terveydenhuoltoon, esimerkiksi lasten ja nuorten kanssa sekä opiskeluterveydenhuollossa toimivat terveydenhuollon ammattilaiset toivoisivat mahdollisuutta konsultoida enemmän astma-asiantuntijoita.

Moni vastaaja toivoi lisää astmakoulutusta, ja myös ammattikorkeakoulutasoisen astmahoitajakoulutuksen tarvetta tuotiin esille useammassa vastauksessa. Moniammatillista ja monialaista yhteistyötä haluttaisiin kehittää edelleen ja yhteistyötä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä haluttaisiin helpottaa. Yhteistyötä myös esimerkiksi apteekeissa työskentelevien farmaseuttien kanssa toivottiin lisää. Vastaajat nostivat esiin myös sen, että hoitokäytäntöjen ja toimintamallien puute estävät tasalaatuisen ja kaikille yhdenvertaisen astman hoidon ja seurannan. Kaikille hyvinvointialueille toivottiinkin yhteneväisiä seurantakriteerejä sekä myös digihoitopolkua omatoimiseen seurantaan kykeneville.

”Astmahoitajat takaisin joka terveyskeskukseen nykyisten joka vaivaa hoitavien sijaan.”

”Astmahoitajia tulisi kouluttaa enemmän ja erityisesti AMK-tasolla voisi olla lisää tarjontaa.”

”Asiakkaan hoitoon osallistuvien yhteistyön kehittämällä.”

”Lääkärin tekemät pahenemisvaiheen ohjeet puuttuvat lähes aina. Huonosti voivilla seurataan liian pitkään terveysasemalla, ei lähetetä keuhkopolille. Epäselvää tehdäänkö vuosittainen Pef-seuranta lääkkeellä vai ei ja kuka sen päättää. Hoidontarpeen arviota tekevillä hoitajilla epäselvää kuinka ohjata astman pahenemisvaiheessa lääkkeenotossa.”

”Kaikille hyvinvointialueille yhteneväiset kriteerit astman seurannasta. Digihoitopolku omatoimiseen seurantaan kykeneville. Astmahoitajien vastaanottoja isompien kaupunkien terveysasemille, jotta ohjaus ja seuranta toteutuu asianmukaisesti Käypä Hoito -suosituksen mukaisesti.”

5.4.2023